İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi Yıl:10 Sayı 19 Bahar 2011 s.23-36

SİNEMA FİLMLERİNDE BAĞIMLILIK YARATAN MADDELERİN KULLANIMINA İLİŞKİN SAHNELERİN İÇERİK ANALİZİ İLE İNCELENMESİ

Özlem DENİZ BAŞAR[1], Miray YILMAZ[2]
Geliş: 31.08.2010 Kabul: 29.03.2011

ÖZET
İçerik analizi, önceden belirlenmiş kategoriler açısından, sistematik ve yinelenen bir biçimde, araştırılan metin ve belgelerin (yazılı veya görsel) analiz yöntemidir. İçerik analizi, esnek bir yaklaşım olup, çeşitli ortamlarda kullanılabilir.
Bu araştırmada, 2009 yılında Türkiye'de çeşitli illerde sinemada gösterilmiş, 162 film üzerinde, türlerine göre tabakalı örnekleme yapılıp seçilen 29 tane filmin, sigara, uyuşturucu ve alkol içeren sahnelerine içerik analizi yapılmıştır. Filmler bir kodlama cetveli geliştirilerek, sigara, uyuşturucu ve alkol maddelerinden en az birini içeren sahnelerin sayısı, bu maddeler tüketilirken sahnenin hangi temayı işlediği, bu maddelerin film içerisindeki rolleri, bu maddeleri kullanan karakterlerin yaşları, sosyoekonomik statüleri ve cinsiyetleri açısından içerik analizi yardımıyla incelenmiştir.
Analiz sonucunda filmlerin %93'ünde alkol, sigara ya da uyuşturucu maddelerinden en az birinin kullanıldığı görülmüştür. Bu maddelerden herhangibi birini içermeyen film sayısı ise sadece 2'dir. Alkol, insanların gruplar halinde eğlendikleri, sohbet ettikleri ve romantik vakit geçirmek istedikleri zaman kullanılırken, sigara ise sahnede işlenen konuyla bağlı olmaksızın bireyin tek başına tükettiği bir madde olarak kullanılmaktadır. Uyuşturucunun filmlerde kullanımı az olmasına rağmen bağımlılık konusunun işlendiği sahnelerde etkisi güçlüdür.
Anahtar Kelimeler: İçerik Analizi, Çapraz Tablolar, Çok Boyutlu Ölçekleme Analizi, Sinema filmleri

A RESEARCH ON THE USE OF ADDICTIVE SUBSTANCES IN MOVIES WITH CONTENT ANALYSIS

ABSTRACT
Content analysis is a highly flexible research method that has been widely used in communication material such a text and documents (written or visual).
In this study, 29 movies were selected by stratified sampling through the 162 were shown in theatres in Turkey in 2009. The movies was reviewed for portrayals of alcohol, tobacco, and drugs and their use. Duration of scenes depicting alcohol, tobacco, or drugs; type of characters using them and correlation of amount and type used with character type and movie type were evaluated.
The research shows us, 93% of the movies contain Alcohol, cigarettes or drugs at least one. Alcohol is used by groups of people who have fun and spent time alone and cigarette is used individually. Although the issue of addiction was committed at the use of the drug scenes in movies influence is strong.
Keywords: Content Analysis, Crosstabs, Multidimensional Scaling, Movies

[1] *İstanbul Ticaret Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, İstatistik Bölümü, odeniz@iticu.edu.tr*
[2] *NielsenCompany, mirayilmaz@gmail.com*

1. GİRİŞ

Nicel araştırma teknikleri içerisinde, özellikle son dönemlerde hızlı bir gelişme ivmesi gösteren içerik analizi sadece psikoloji, iletişim, gazetecilik ve diğer sosyal bilim alanları değil, tıp ve hukuk alanlarında da kullanılabilirliğini her geçen gün arttırmaktadır.

İçerik analizinin farklı alanlardaki kullanımlarına bağlı olarak farklı tanımları mevcuttur. Örneğin tarihçiler için içerik analizi, mevcut belgeler yardımıyla, geçmişte yaşanmış olayları yeniden oluşturarak sonuçlara ulaşılmasını sağlayan yöntemdir. Psikoloji araştırmacıları için içerik analizi, kişisel belgeleri (günlük, mektup, ses kayıtları) inceleyerek, bu belgelerin içerikleri arasındaki ilişkinin kuvvetine karar vermek ve bunların ışığında kişinin davranışlarına ve düşünce yapısına ait teoriler oluşturmak anlamına gelmektedir. Pazarlama araştırması alanında içerik analizi ise, yüz-yüze görüşmeler ve grup toplantıları yapılarak içeriğin sınandığı yöntemdir (Krippendorff, 2004: 26-27).

Bu yöntemin kullanım alanları ve amaçlarından yol çıkarak, içerik analizi ile ilgili yapılan çalışmalarda bir çok tanım kullanılmıştır. İçerik analizi çalışmalarının öncülerinden sayılan Berelson (1952) içerik analizini, iletişimin içeriğini nesnel, sistematik ve nicel tanımını yapan bir araştırma tekniği olarak tanımlamıştır. Kerlinger (1964), araştırma yapan bir kişinin diğer kişilerin ortaya koymuş oldukları iletişim materyallerini belli ölçülere göre ele alıp incelenmesi gibi bir tanım kullanmışken Carney (1972) içerik analizini sistematik çıkarımlar yapmayı sağlayan ve metin içerisinde belirlenmiş olan özellikleri objektif olarak ortaya çıkaran teknik olarak tanımlamıştır. Berger (1991) yaptığı çalışmada içerik analizine ilişkin medya araştırma tekniklerine yönelik tanımlar yapmıştır. Günümüze yaklaştıkça içerik analizi tanımları biraz daha geliştirilmiş ve daha fazla bilimi kapsayacak şekilde güncellenmiştir. Tüm tanımlamalar ışında genel olarak bir tanımlama yapıldığında, sözel veya yazılı verilerin belirlenmiş kriterlere göre düzenlenmesi, sınıflandırılması, çeşitli nicel analiz yöntemleriyle incelenmesi ve sonuçların objektif bir şekilde özetlenip sunulması sürecine içerik analizi denir.

İçerik analizinin tanımından yola çıkarak düzenlenen bu çalışmada, 2009 yılında Türkiye'nin farklı illerinde sinemalarda vizyona girmiş olan 162 film incelenmiştir. Filmlerin her biri birden fazla türe sahip (Surrogates filminin aksiyon, bilim-kurgu ve gerilim özellikleri taşıması gibi) olmakla birlikte 23 tanesi macera, 36 tanesi aksiyon, 22 tanesi korku, 21 tanesi aile, 20 tanesi fantastik, 34 tanesi romantik, 74 tanesi dram, 58 tanesi komedi, 48 tanesi gerilim, 17 tanesi suç, 17 tanesi bilim-kurgu, 15 tanesi polisiye, 3 tanesi müzikal, 1 tanesi savaş ve 3 tanesi de biyografik film olma özelliğini taşımaktadır. Film türleri tabaka olarak belirlenerek, türlerin anakütledeki ağırlıklarına göre 29 film seçilmiş ve bu filmlerdeki sigara, uyuşturucu ve alkol içeren sahnelerine ilişkin içerik analizi yapılmıştır. Filmler bir kodlama cetveli geliştirilerek, sigara, uyuşturucu ve alkol maddelerinden en az birini içeren sahnelerin sayısı, bu maddeler tüketilirken sahnenin hangi temayı işlediği, bu maddelerin film içerisindeki rolleri, yaşları, sosyoekonomik statüleri ve cinsiyetlerine göre hangi karakterler tarafından tüketildikleri açısından değerlendirilmiştir.

2. BİR ARAŞTIRMA YÖNTEMİ OLARAK İÇERİK ANALİZİ

İçerik analizi temel ve basit anlamda frekans dökümü olarak düşünülse de çok değişkenli istatistiksel analizlerin de kullanıldığı bir yöntem olduğu bilinmektedir. Ancak sürecin analiz kısmına gelmeden önce, verileri analize hazır hale getirmek adına izlenmesi gereken farklı adımlar bulunmaktadır. Bu adımlardan ilki teori ve gerekçenin belirlenmesidir. Araştırmanın yapılmasının gerekçesi bildirildikten sonra ölçümler yapılır ve düzenlenmiş olan kodlama şemaları yardımı ile veriler kodlanır. Güvenilirlik ve geçerliliklerinin incelenmesinin ardından analizler yapılarak sonuçlar raporlanır. Krippendorff (2004) ve Neuendorf (2002) bu konu ile ilgili bilinen en geniş çalışmaları yapmışlardır.
İçerik analizinin uygulanması sürecinde elde edilen veriler kodlandıktan ya da kaydedildikten sonra içerik analizinin;

- Kolayca anlaşılabilmesi, yorumlanabilmesi ve alınması düşünülen kararlarla arasındaki ilişkiyi özetleyebilmesi
- Araştırılan veri modeli ve diğer değişkenlerle arasındaki ilişkiyi keşfedebilmesi, hipotezleri test edebilmesi
- Başka araştırmalarda elde edilen sonuçlar tarafından desteklenebilmesi ve sonuçların karşılaştırılabilir olması

gerekmektedir (Krippendorff, 2004, s.191). İçerik analizi sürecinde çok değişkenli varyans analizi (MANOVA), ayırma analizi, kümeleme analizi, temel bileşenler analizi, faktör analizi gibi bir çok analiz tekniği kullanılabilmektedir. Çalışmanın devamında sadece uygulama bölümünde kullanılacak yöntemler açıklanacaktır.

2.1. Ki-Kare Bağımsızlık Testi, Çapraz Tablolar

İki ya da daha fazla sınıflı iki nitel değişken arasında bağımsızlık olup olmadığını incelemek için ki-kare bağımsızlık testine başvurmak gerekir. Bu test yapılırken çapraz tablolardan (Kontenjans tablosu) yararlanılmaktadır. Bu tablo incelenen iki değişkenin şıklarına düşen gözlenen frekansların yazıldığı, yatay ve dikey bantlardan oluşan çift yönlü bir tablodur. Test sonucunda elde edilen değer ki-kare için oluşturulmuş özel tablo değeri ile karşılaştırılarak ilişki hakkında karar verilir.

2.2. Korelasyon Katsayıları

Korelasyon katsayısı, bağımsız değişkenler arasındaki ilişkinin yönü ve büyüklüğünü belirten katsayıdır. Bu katsayı, (-1) ile (+1) arasında bir değer alır. Pozitif değerler direk yönlü doğrusal ilişkiyi; negatif değerler ise ters yönlü bir doğrusal ilişkiyi belirtir. Korelasyon katsayısı 0 ise söz konusu değişkenler arasında doğrusal bir ilişki olmadığı söylenir.
Korelasyon katsayıları, değişkenler arasındaki ilişkinin türüne göre farklılık göstermektedir. Sınıflanabilir nitel değişkenler arasındaki ilişkinin belirlenmesinde kullanılan korelasyon katsayıları;

- Phi Katsayısı (Değişkenlerin her ikisi de 2 kategorili ise)
- Cramer V Katsayısı
- Olaganlık Katsayısı

- Lambda Katsayısı

ve bunların yanı sıra sıralanabilir nitel değişkenler arasındaki ilişkinin belirlenmesinde kullanılan korelasyon katsayıları;

- Spearman Korelasyon Katsayısı
- Gamma Katsayısı
- Kendall'ın Tau-b Katsayısı
- Kendall'ın Tau-c Katsayısı
- Somer'in d Katsayısı

olarak isimlendirilir. Kesikli/Sürekli nicel değişkenler arasındaki ilişkinin belirlenmesinde kullanılan korelasyon katsayıları;

- Pearson Korelasyon Katsayısı (Değişkenlerin her ikisi de normal dağılım gösteriyorsa)
- Spearman Korelasyon Katsayısı (Değişkenlerden en az birisi normal dağılım göstermiyorsa)

ve sınıflanabilir nitel bir değişken ve kesikli/sürekli bir nicel değişken arasındaki ilişkinin belirlenmesinde kullanılan korelasyon katsayıları;

- Çift Serili Korelasyon Katsayısı
- Nokta Çift Serili Korelasyon Katsayısı

olarak gösterilebilir. Sıralanabilir nitel bir değişken ve kesikli/sürekli bir nicel değişken arasındaki ilişkinin belirlenmesinde kullanılan korelasyon katsayısı ise çoklu serili korelasyon katsayısıdır.

2.3. Çok Boyutlu Ölçekleme Analizi

Çok boyutlu ölçekleme analizi, nesneler arasındaki ilişkilerin bilinmediği, fakat aralarındaki uzaklıkların hesaplanabildiği durumlarda uzaklıklardan yararlanılarak nesneler arasındaki ilişkileri ortaya koymaya yarayan istatistiksel bir yöntemdir. Hem metrik, hem de metrik olmayan değişkenlere uygulanabilmesi nedeniyle çok boyutlu ölçekleme analizinin uygulama alanı oldukça geniştir (Kalaycı, 2005).

Çok boyutlu ölçekleme analizinde birimler, özelliklerine göre koordinat ekseninde gösterileceği için birimlerin birbirlerine göre uzaklıklarının hesaplanması gerekmektedir. Bu durumda N birim için [N (N-1) /2] tane uzaklık hesaplanacak ve bunların sıralaması dikkate alınacaktır. Geometrik gösterimde N birimin sayısal büyüklükleri yerine uzaklıkların sıralamaları kullanılırsa bu süreç metrik olmayan çok boyutlu ölçekleme analizi adını alır. Eğer uzaklıkların sıralamaları yerine gerçek değerleri kullanılırsa bu sürece de metrik çok boyutlu ölçekleme analizi adı verilir (Hair, Anderson, Tahtam, 1987).

Belirlenmiş olan q sayıda boyut için konfigürasyon uzaklıkları ile tahmini uzaklıklar arasındaki uygunluğu belirlemek amacıyla uygun bir istatistik olan stress değeri hesaplanır. Kruskal stress istatistiği; konfigürasyon ölçüleri ile tahmini konfigürasyon ölçüleri arasındaki farkların, tahmini konfigürasyon uzaklıklarına oranının karekökü alınarak hesaplanır ve veri uzaklıkları ile konfigürasyon uzaklıkları arasındaki uygunluğu ifade eder. Böylece stress değeri aşağıdaki gibi gösterilebilir.

$$Stress(q) = \left\{ \frac{\sum_{i<k} \sum (d_{ik}^{(q)} - \hat{d}_{ik}^{(q)})^2}{\sum_{i<k} \sum (d_{ik}^{(q)})^2} \right\} \qquad (1)$$

(1) nolu ifadeye göre hesaplanan stress değeri çok boyutlu ölçekleme analizinde uyum iyiliğinin bir ölçütü olarak da kullanılır. Hesaplanan stress değerlerine ile uyumun seviyesi arasındaki ilişki Tablo 1'de görüldüğü gibidir.

Tablo 1. Stress Değerleri ile Uyum Derecesinin Belirlenmesi

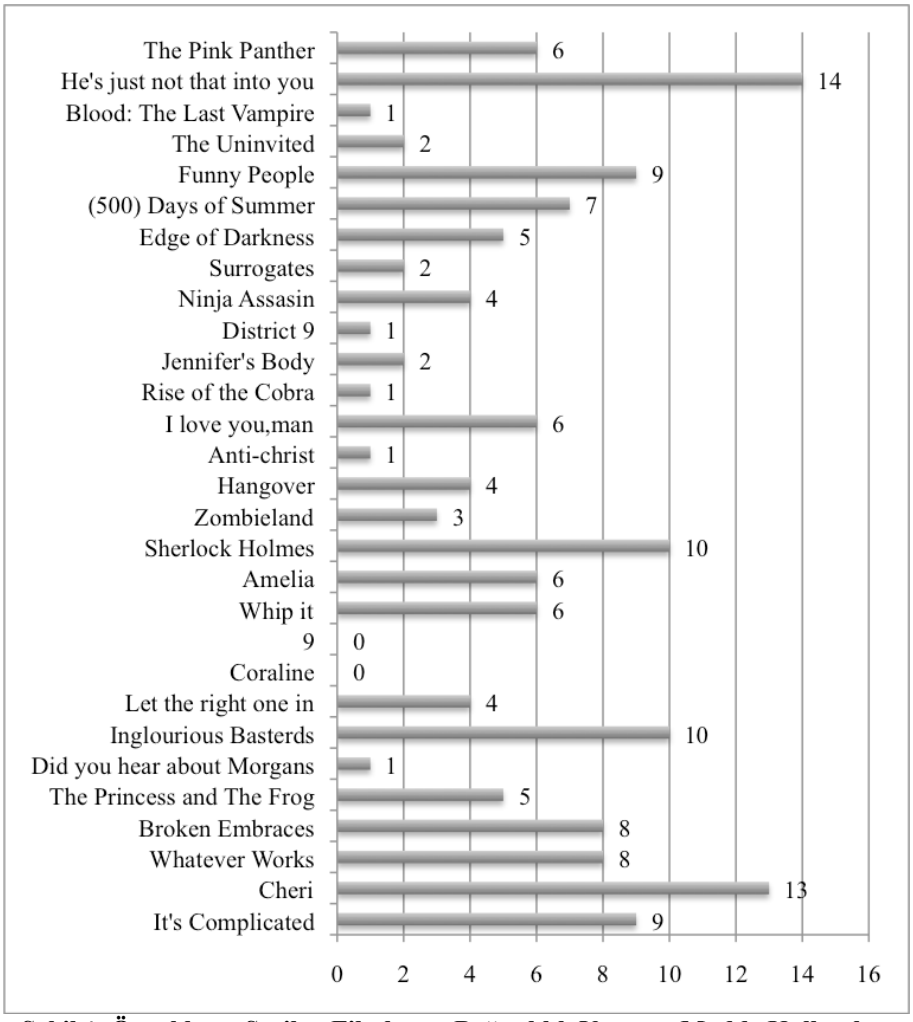
Stress Değeri	Uyum Derecesi
0,200	Zayıf
0,100	Düşük
0,050	İyi
0,025	Mükemmel
0,000	Tam Uyum

Tabloda görüldüğü gibi stress değerinin 0,1'den daha düşük olması uyumun iyi olması anlamına gelmektedir.

3. 2009 YILINDA VİZYONA GİREN FİLMLER İÇİN BİR UYGULAMA

Gençlerin ve çocukların kendilerine örnek aldıkları kişilerin, beyaz ekranda alkol ya da sigara tüketmesi, onlar için özendiricilik etkisi yarattığı düşünülmektedir. Bu çalışmada, ülkemizde 2009 yılında sinemalarda gösterilmiş 162 film üzerinde, bağımlılık yaratan maddelerin (alkol, sigara ve uyuşturucu madde) kullanım oranları, alanları, kullanım sıklıkları ve kullanan kişilerin karakteleri incelenmiştir. Bu amaçla filmlere ilişkin içerik analizinin yapılmasının ilk adımında kodlama cetveli oluşturulmuş ve değişkenler belirlenmiştir. Çalışmadaki analizlerin uygulanmasında SPSS 15 istatistik paket programı kullanılmıştır.

Bu araştırmada, 2009 yılında Türkiye'de çeşitli illerde sinema salonlarında gösterilmiş 162 tane sinema film içerisinden, 22'sinin korku, 22'sinin aile, 33'ünün aksiyon, 24'ünün macera, 20'sinin fantastik, 37'sinin romantik, 72'sinin dram, 58'inin komedi, 48'inin gerilim, 17'sinin suç, 18'inin bilim-kurgu, 14'ünün müzikal, 1 tanesinin savaş ve 2'sinin biyografik film özellikleri taşıdıkları görülmüştür (bir film birden fazla kategoride kodlanabilmektedir). Bu özelliklere göre tabakalı örnekleme yapılmış ve 29 tane film seçilmiştir. Seçilen filmler ve bu filmlerde bağımlılık yaratan maddelerin kullanıldığı sahne sayıları şekilde gösterilmiştir.

Şekil 1. Örnekleme Seçilen Filmler ve Bağımlılık Yaratan Madde Kullanılan Sahne Sayıları

Şekil 1'de de görüldüğü gibi bu maddelerin en çok kullanıldığı film, 14 sahne ile "He's just not that into you" isimli filmdir. Buna karşılık "9" ve "Coreline" isimli filmlerde bu maddelerin kullandığı sahnelerin bulunmadığı belirlenmiştir. Bu iki filmin animasyon türünde olduğu ve çocuklara yönelik olarak hazırlandığı bilinmektedir.

İncelenen filmlerdeki bağımlılık yaratan maddelerin kullanıldığı sahneler belirlenmiş ve maddelerin birlikte ve/veya tek başına kullanım sıklıkları incelenmiştir. Sonuçlar tabloda verildiği gibidir.

Tablo 2. Sahnelerdeki Bağımlılık Yaratan Maddelerin Kullanım Oranları

Değişkenler	Alkol	Sigara	Uyuşturucu
Alkol (Yüzdelik)	104 % 70,7	-	-
Sigara (Yüzdelik)	17 % 11,56	19 % 12,9	-
Uyuşturucu (Yüzdelik)	2 % 1,3	0	5 % 3,4

İncelenen 29 film içerisinde, sigara, alkol veya uyuşturucu kullanılan 147 sahne incelenmiş ve oranları verilmiştir. Sahnelerin 104 tanesinde (%70,7) alkol tek başına tüketilirken, 17 sahnede (%11,56) sigara ve 2 sahnede de (%1,3) uyuşturucu ile kullanılmıştır. Sigara ise sadece 19 sahnede (%12,9) tek başına kullanılmıştır. Uyuşturucu ise sigarayla birlikte hiçbir sahnede kullanılmazken, tek başına sadece 5 sahnede (%3,4) kullanılmıştır.

Çalışmanın bir sonraki adımında bağımlılık yaratan maddelerin kullanımlarının film sahnelerinde hangi temalarda olduklarına ilişkin inceleme yapılmış ve Tablo 3'deki sonuçlar elde edilmiştir.

Tablo 3. Bağımlılık Yaratan Maddelerin Sahnelerde Hangi Temalarda Kullanıldığına İlişkin Frekanslar

Değişkenler	Frekansı	Yüzdelikler	Artan Yüzdelikler
Eğlence	33	%22.4	%22.4
Yemek	10	% 6.8	%29.2
Romantizm	12	% 8.1	%37.4
Kutlama	17	%11.5	%48.9
Sohbet	29	%19.7	%68.7
Rutin	6	% 4.0	%72.7
Mutsuzluk	15	%10.2	%82.9
Stres	6	% 4.0	%87.0
Bağımlılık	4	% 2.7	%89.7
Statü	4	% 2.7	%92.5
Sağlığa zararlıdır	6	% 4.0	%96.5
Araç olarak kullanılmakta	5	% 3.4	%100
Toplam	**147**	**%100**	

Bağımlılık yaratan maddelerin kullanıldığı sahneler incelendiğinde, sahnelerin %22'lik bir kısmında eğlenilirken, %20'lik bir kısmında sohbet ederken ve %11'lik kısmında ise kutlama yapılırken tüketildikleri belirlenmiştir. Ancak, %10'luk bir

kısmında da kişilerin bir nedenden ötürü mutsuz oldukları durumlarda bu maddelerden en az birini kullandıkları tespit edilmiştir.

3.1. Ki-Kare Analizlerinin Uygulanması

Araştırmanın bu aşamasında bağımlılık yaratan maddelerin kullanıldıkları sahnelerin bazı kategoriler açısından ilişkilerini görmek amacıyla ki-kare testleri yapılmıştır. Tablo 4'te bağımlılık yaratan maddenin kullanılmasının o sahnede seyirciye aktarılması açısından bir etki oluşturup oluşturmamasına bakılarak, maddenin güçlü ya da zayıf etkisi olduğuna karar verilmiş ve maddenin sahnedeki kişiler tarafından hangi amaçla (eğlence, romantizm, bağımlılık vb) tüketildiği ve bu sahnelerin dakika bazındaki uzunlukları arasındaki ilişki incelenmiştir.

Tablo 4. Sahnelerin Etkisi, Uzunluğu ve Teması için Ki-Kare Analizleri

Değişkenler	χ^2	p	Anlamlılık
Sahnedeki Etkisi * Sahnenin Teması	16.665	0.11	İlişki yoktur.
Sahnedeki Etkisi * Sahnenin Uzunluğu	16.137	0.00	**İlişki vardır.**
Sahnenin Teması * Sahnenin Uzunluğu	47.456	0.75	İlişki yoktur.

Bağımlılık yaratan maddenin o sahnede olup olmamasının konunun seyirciye aktarılması açısından bir etki oluşturup oluşturmamasına bakılarak, maddenin sahnede güçlü ya da zayıf etkisi olduğuna karar verilmiştir. Buradan yola çıkarak Tablo 4'te de görüldüğü gibi, bağımlılık yaratan maddenin sahnedeki etkisi ile o sahnede hangi temanın işlendiği arasındaki ilişki incelenmiş ve anlamlı olmadığı görülmüştür. Benzer şekilde sahnede gösterilen tema ile bağımlı maddenin kullanıldığı sahnenin uzunluğu arasında da bir ilişki bulunamamıştır. Buna karşılık bağımlı maddenin sahnedeki etkisi ile maddenin kullanıldığı sahnenin uzunluğu arasında bir ilişki bulunmuştur. Bu da bağımlılık yaratan maddenin kullanıldığı sahnenin uzunluğu (süresi) arttıkça, madde daha göze çarpmaya başlamakta ve dolayısıyla sahnedeki etkisi de güçlendiğini göstermiştir.

Tablo 5. Sahnelerin Etkisi, Teması, Uzunluğu, Kişi Sayısı ve Maddenin Türü için Ki-Kare Analizleri

Değişkenler	χ^2	p	Anlamlılık
Etkisi * Kişi Sayısı	3.689	0.71	İlişki yoktur.
Teması * Kişi Sayısı	168.924	0.00	**İlişki vardır.**
Alkol * Kişi Sayısı	31.128	0.00	**İlişki vardır.**
Sigara * Kişi Sayısı	13.950	0.03	**İlişki vardır.**
Uyuşturucu * Kişi Sayısı	1.460	0.96	İlişki yoktur.
Sahnenin Uzunluğu * Kişi Sayısı	37.231	0.053	İlişki yoktur.

Tablo 5 incelendiğinde sahnede yer alan kişi sayısı ile sahnenin teması, sahnede alkol ve sigara kullanılması arasında bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu testin sonucuna bağlı olarak veriler değerlendirildiğinde, sahnedeki kişi sayısının fazla olması, o sahnede alkol ya da sigara kullanımını arttırdığı söylenebilirken, uyuşturucu kullanımı için benzer bir yorum yapılamaz. Bununla birlikte bir sahnede, maddelerden en az birini kullanan kişi sayısı ile o sahnenin uzunluğunun ve yine madde kullanan kişi sayısının maddenin sahnedeki etkisini üzerinde bir farklılık oluşturmadığı görülmektedir. Sahnede işlenen tema ile bağımlılık yaratan madde kullanan kişi sayısı arasındaki ilişki incelendiğinde ise anlamlı bir ilişkinin olduğu söylenebilmektedir. Bu durum kutlama gibi insanların birlikte vakit geçirdiği ortamlarda kişi sayısının artmasıyla açıklanabilir.

3.2. Çok Boyutlu Ölçekleme Analizinin Uygulanması

Çalışmanın bu aşamasında incelenen filmlerin birbirinden farklılık gösterenlerini ve farklılık yaratan değişkenlerinin neler olduğunun belirlenmesi için çok boyutlu ölçekleme analizinin uygulanmasına karar verilmiştir.

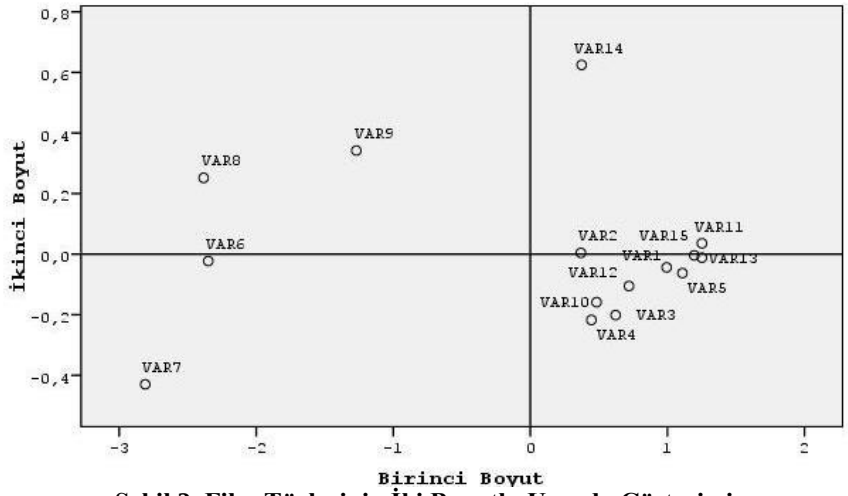
Film türlerine göre alkol, sigara ya da uyuşturucu kullanılan sahnelerin sayısı ve uzunlukları, gözlemler arasındaki uzaklık matrisine dönüştürülerek analiz edilmiş ve aynı verinin iki uzay haritası ortak bir zeminde değerlendirilmiştir. Elde edilen sonuçlar yardımıyla, film türlerinin iki boyutlu uzayda oldukça iyi bir çözüm uygunluğuyla (stress = 0.00) dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Bu durumda elde edilen sonuçların mevcut veri kümesini yeterli ölçüde yansıttığı söylenebilmektedir.

Tablo 6. Film Türlerinin İki Boyutlu Uzaydaki Koordinatları

Filmin Türü		**1. Boyut**	**2. Boyut**
Korku	VAR1	0.9943	- 0.0438
Aile	VAR2	0.3684	0.0041
Aksiyon	VAR3	0.6219	- 0.2012
Macera	VAR4	0.4453	- 0.2173
Fantastik	VAR5	1.1095	- 0.0626
Romantik	VAR6	- 2.3505	- 0.0227
Dram	VAR7	- 2.8103	- 0.4300
Komedi	VAR8	- 2.3840	0.2517
Gerilim	VAR9	- 1.2699	0.3418
Suç	VAR10	0.4829	- 0.1585
Bilim-Kurgu	VAR11	1.2523	0.0355
Polisiye	VAR12	0.7189	- 0.1055
Müzikal	VAR13	1.2514	- 0.0118
Savaş	VAR14	0.3742	0.6245
Biyografi	VAR15	1.1956	- 0.0042
Stress		**0. 00000**	
		1.00000	

Tablo 6 incelendiğinde, Fantastik, Bilim-Kurgu, Müzikal ve Biyografi türündeki filmlerin hem pozitif hem de 1'in üzerinde değerlerle en büyük değerlere sahiptirler. Dolayısıyla birincil derecede bu çalışanların sahnede sayıları ve uzunlukları açısından benzer algılandıkları görülmektedir. Bu film türleri birbirlerine yakın değerler aldığı ve diğerlerine göre en yüksek olduğu görülmektedir. Bu bağlamda bu film türleri birincil boyutta en önemli ayrıştırıcılardır. Korku, aile, aksiyon, macera, suç, polisiye, savaş türü filmlerin birbirlerine yakın değerler almaktadırlar. Diğer dikkat çeken başka bir durum, romantik, dram, komedi ve gerilim türlerinin negatif ve 1'in altında negatif değerler almış olmalarıdır. Bu durumda bu film türleri birincil derecede önemli değillerdir denilebilir.

İkincil boyutta ise aile, komedi, gerilim, bilim-kurgu ve savaş türlerinin 1'in üzerinde ve pozitif yüklü oldukları görülmektedir. Yani ikincil boyuttaki ayrıştırıcılar bu film türleridir. Negatif değer alan korku, aksiyon, macera, fantastik, romantik, suç, polisiye, müzikal ve biyografi film türleri ise ikincil boyutta önemsizdir.

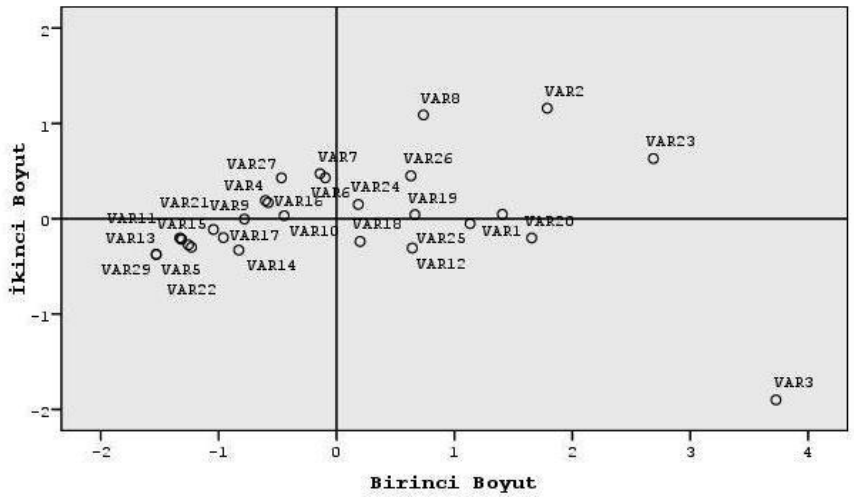
Şekil 2. Film Türlerinin İki Boyutlu Uzayda Gösterimi

Şekil 2'de film türlerinin çok boyutlu ölçekleme analizi ile gösteriminde, birbirine benzer filmlerin bir grup olarak şeklin sağ tarafında yer aldığı görülmektedir. Bunun yanı sıra savaş (Var14), gerilim (Var9), komedi (Var8), romantik (Var6) ve dram (Var7) konulu filmler bu gruptan farklı ve uzak konumda yer almışlardır. Bu durumda filmlerde bağımlılık yaratan maddenin kullanımı incelendiğinde; savaş, gerilim, komedi, romantik ve dram konulu filmlerdeki madde kullanımının diğer türdeki filmlerden farklılık gösterdiği söylenebilmektedir.

Bir sonraki adımda filmler, bağımlılık yaratan maddelerin kullanıldığı sahne sayısına ve sahnelerin toplam uzunluğuna göre analiz edilmiş ve aşağıda

gösterilmiştir. Elde edilen sonuçlarda, filmlerin iki boyutlu uzayda yine oldukça iyi bir çözüm uygunluğuyla (stres=0.00) dağılım gösterdiği belirlenmiştir.

Şekil 3'te birbirine benzer filmlerin oluşturduğu iki film grup dikkat çekmektedir. Broken Embraces (Var4), The Princess and The Frog (Var5), Inglourious Basterds (Var7), Coraline (Var9), Nine (Var10), Whip it (Var11), Sherlock Holmes (Var13), Zombieland (Var14), Hangover (Var15), Anti-Christ (Var16), I love you, man (Var17), Ninja Assassin (Var21), Surrogates (Var22), The Uninvited (Var26), Blood: The Last Vampire (Var27), The Pink Panther (Var29) oluşturduğu bir grup olarak tanımlanabilir.

Şekil 3. Filmlerin İki Boyutlu Uzayda Gösterimi

Days of Summer (Var24), Rise of the Cobra (Var18), Jennifer's Body (Var19), Funny People (Var25), Amelia (Var12), It's Complicated (Var1), District 9 (Var20)'nin oluşturduğu başka bir grup şeklinde tanımlanabilir. Let the Right One In (Var8) filmin ikinci kümeye yakın olduğu görülmektedir. Ancak, Chéri (Var2), Surrogates (Var23) ve Whatever Works (Var3) filmleri hiçbir gruba dahil olmamaktadır.

Tablo 7'de sigara, alkol ve uyuşturucu kullanılan sahnelerin sayısı ve toplam sahne uzunluklarına göre iki boyutlu uzayda konumlandırılmış filmlerin, koordinat noktaları görülmektedir. It's Complicated, Chéri, District 9, Funny People hem pozitif hem de 1'in üzerinde değerler aldıkları için değişkenlerin birincil derecede sahne sayıları ve uzunlukları açısından benzer algılandıkları görülmektedir. Bu bağlamda, bu değerlerin birincil boyutta en önemli ayrıştırıcı oldukları söylenebilir. İkincil boyutta ise, Chéri yine 1'in üzerinde pozitif değer almıştır. Yani film diğerlerine göre farklılık göstermektedir. İkincil boyutta pozitif ve 1'in üzerinde değerler alan Let the Right One In filmi bu boyuttaki en önemli ayrıştırıcıdır. Elde edilen sonuçlarda, filmlerin iki boyutlu uzayda yine oldukça iyi bir çözüm

uygunluğuyla (stress=0.00) dağılım gösterdiği görülmektedir. Sonuçların mevcut veri kümesini çok iyi ölçüde yansıttığı söylenebilir.

Tablo 7. Filmlerin İki Boyutlu Uzaydaki Koordinatları

Film Adı		**1. Boyut**	**2. Boyut**
It's Complicated	VAR1	1.4063	0.0474
Chéri	VAR2	1.7865	1.1596
Whatever Works	VAR3	3.7271	-1.9003
Broken Embraces	VAR4	-0.5801	0.1684
The Princess and the Frog	VAR5	-1.5295	-0.3746
Did you hear about Morgans	VAR6	-0.0953	0.4298
Inglourious Basterds	VAR7	-0.1397	0.4742
Let the Right One In	VAR8	0.7370	1.0898
Coraline	VAR9	-0.7814	-0.0033
9	VAR10	-0.4442	0.0325
Whip it	VAR11	-1.3173	-0.2136
Amelia	VAR12	0.6421	-0.3077
Sherlock Holmes	VAR13	-1.3295	-0.2015
Zombieland	VAR14	-0.8294	-0.3285
Hangover	VAR15	-1.3147	-0.2163
Anti-Christ	VAR16	-0.6030	0.1913
I love you, man	VAR17	-0.9599	-0.1980
Rise of the Cobra	VAR18	0.1999	-0.2385
Jennifer's Body	VAR19	0.6645	0.0431
District 9	VAR20	1.6553	-0.2015
Ninja Assasin	VAR21	-1.0447	-0.1132
Surrogates	VAR22	-1.2312	-0.2997
Edge of Darkness	VAR23	2.6876	0.6316
Days of Summer	VAR24	0.1846	0.1499
Funny People	VAR25	1.1323	-0.0516
The Uninvited	VAR26	0.6304	0.4503
Blood: The Last Vampire	VAR27	-0.4676	0.4290
He's not just that into you	VAR28	-1.2568	-0.2741
The Pink Panther	VAR29	-1.5295	-0.3746
Stress		**0.00000**	
		1.00000	

4. SONUÇ

Film endüstrisi dünya çapında milyarlarca insanın algılarını etkilemektedir. Globalizasyon ve ev medya teknolojilerinin gelişmesi ile üretilen filmler daha geniş izleyici kitlelerine kavuşmaktadırlar. Bu filmlerin kitlelerin düşünce ve davranış normları üzerindeki etkileri üzerindeki potansiyel etkileri kaçınılmazdır.

Bu araştırmada, sigara, alkol, uyuşturucu gibi sağlığa zararlı etkisi olan ve bağımlılık yapan maddelerin filmlerdeki ne şekilde kullanıldığını görmek amacıyla içerik analizi yapılmıştır.

Analiz sonucunda, filmlerin %93'ünde (27 tane film) alkol, sigara ya da uyuşturucu maddelerinden en az birinin kullanıldığı görülmektedir. Hiçbir maddenin kullanılmadığı film sayısı ise sadece 2'dir. Sahne bazında incelenecek olursa, 147 sahnenin %70'inde (104 sahnede) sadece alkol tüketilirken, %11'inde (17 sahnede) alkol ve sigara birlikte, %12'sinde (19 sahnede) sadece sigara tüketilmektedir. Uyuşturucu ise kokain/eroin olarak sadece sahnelerin %3.4'ünde (5 sahnede) tüketilmektedir.

Alkol, genellikle insanların toplanarak eğlendikleri, sohbet ettikleri ya da baş başa vakit geçirmek istedikleri sahnelerde romantizm amaçlı kullanılmaktadır. Değerlendirdikleri ortama göre de sahnenin uzunluğu artmakta ve seyirci üzerindeki etkisi de güçlenmektedir.

Sigara ise sahnelerde hangi konunun işlendiğinden ve sahnenin uzunluğundan bağımsız ve kişinin tek başına tükettiği bir madde olarak kullanılmaktadır.

Uyuşturucunun filmlerde kullanım oranı oldukça az olmasına rağmen, kullanıldığı her sahnede etkisi güçlüdür. Sahnelerde bağımlılık ya da eğlence temaları işlenirken kullanılmıştır.

Çok boyutlu ölçekleme analizi yardımıyla, animasyon türünde, daha çok çocukların izlemesinin düşünüldüğü filmlerde bağımlılık yaratan maddelerin kullanılmamasına özen gösterildiği belirlenmiştir.

KAYNAKLAR

Berger, A., (1991), Media Research Techniques. Newbury Park, California, Sage Publications.

Berelson, B., (1952), Content Analysis In Communication Research, New York, Macmillan Publications.

Carney, T., (1972), Content Analysis: A Technique For Systematic Inference From Communications, Manitoba Üniversitesi Yayınları.

Hair, J., Anderson, R., Tahtam, R., (1987), Multivariate Data Analysis with Readings, New York, Macmillan Publications.

Kalaycı, Ş. (Editör), (2005), SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, Ankara, Asil Yayın Dağıtım.

Kerlinger, F., (1964), Foundations of Behavioral Research: Educational and Psychological Inquiry, New York, John Wiley.

Krippendorff, K., (2004), Content Analysis: An Introduction To Its Methodology, Thousand Oaks. California, Sage Publications.

Neuendorf, K.A., (2002), The Content Analysis Guidebook, Thousand Oaks, California, Sage Publications.